

NAMEN KNJIGE

Pred nekaj leti sem somaševal za udeležence nekega zdravniškega simpozija in po končanem obredu je eden izmed njih stopil k meni in me vprašal: »Oprostite, oče, zakaj ste postavili tabernakelj v kot, duhovnike pa v središčino?« Odgovoril sem: »Tudi duhovnik predstavlja Kristusa.« Dobim miren odgovor: »Predstavlja ga, vendar ni on.« Odgovorim: »Veste, to je zato, da ljudem ne obračamo hrbta.« Odločno me spomni: »Oče, ali veste, kaj pravi prerok: ›Hrbet so mi pokazali in ne obraza‹ (prim. Jer 7, 24). Na ta način dajete ljudem prednost pred Bogom! Oprostite, toda rekli ste nam, da se moramo tudi laiki izobraževati, zato vprašujem: ali se lahko Gospoda odstavi in na njegovo mesto postavi človeka, pa čeprav je njegov služabnik?« Zmanjkalo mi je argumentov: če je Bog navzoč v zakramentu, potem mu današnje bogoslužje zares »kaže hrbet«. Ni pomagalo, da smo znova odkrili njegovo eshatološko razsežnost, kot ji pravimo – Gospod, ki k nam prihaja, da nas odreši, kot pravimo v vzkliku Blagoslovljen –, prav tako tudi ne občestvena ekleziologija, ki izvira iz pogleda na Sveto Trojico in ne iz medsebojnega gledanja med ljudstvom in duhovnikom.

Postavljanje človeka v središče je v Cerkev prineslo veliko navzočnosti človeka, vendar malo navzočnosti Boga. Na misel mi prihaja predgovor Josepha Ratzingerja h knjigi Alcuina Reida:

»Če bogoslužje dobi videz prostora predvsem našega delovanja, pomeni, da smo pozabili na bistveno stvar: na Boga. Kajti pri bogoslužju ne gre za nas, ampak za Boga. Pozabiti na Boga je največja nevarnost našega časa in bogoslužje bi moralo nasproti tej težnji postaviti Božjo navzočnost. Toda kaj se zgodi, če na Boga pozabljam celo v bogoslužju, če tudi tam mislimo samo nase? Pri vsaki bogoslužni prenovi in pri vsakem bogoslužnem slavju mora prvenstvo Boga vedno zavzeti prvo mesto.«¹

Ob sodobnih zlorabah zakramentalnega bogoslužja mi prihajajo na misel Jezusove besede: »To ljudstvo me časti z ustnicami, a njihovo srce je daleč od mene. Toda zaman mi izkazujejo čast, ker kot nauke učijo človeške zapovedi« (Iz 29,13 v Mr 7,6–7).

Smo torej pred vodoravnim in sociološkim pogledom na krščanstvo, ki ga simbolizira oltar, obrnjen proti ljudstvu, zanj pa pogosto plačamo ceno neverjetnih umetniških izmaličenj. To je prevrat svetega prostora, ki se skriva za krinko »prilagajanja«. Cerkev obrača hrbet nadnaravnemu in pozablja posvečevati svet. Kot piše filozof Umberto Galimberti, je »nebo krščanstva prazno« in je po njegovem ne samo izgubilo razsežnost svetega, temveč je sveto celo desakraliziralo.² To priznava tudi

---

¹ A. REID, *Lo sviluppo organico della liturgia*, Cantagalli, Siena 2013, str. 9.

² Prim. U. GALIMBERTI, *Cristianesimo. La religione dal cielo vuoto*, Feltrinelli, Milano 2012.

okrožnica Luč vere papeža Frančiška: »Naša kultura je izgubila zaznavanje te resnične navzočnosti Boga, njegovega delovanja v svetu. Menimo, da je Bog samo onkraj, na neki drugi ravni resničnosti, ločen od naših konkretnih odnosov« (LV 17). Za kristjane pa je sveto navzočnost Boga in vsega, kar je Božje, zato: »Ponovna poživitev vere vodi prek ponovne požitve novega zakramentalnega smisla človekovega življenja in krščanskega bivanja. Pri tem se pokaže, kako se vidno in snovno odpirata za skrivnost večnosti« (LV 40). Zakramenti so posebno sredstvo, po katerem lahko vstopimo v stik z Bogom.

Sredi krize smisla, ki jo trenutno preživlja svet, je namen knjige o zakramentih naslednji: pomagati vernikom, da znova odkrijejo zakramentalno bogoslužje Cerkve, njihovo polnost življenja in resnice. Da si znova preberejo zgodovino in pomen krščanskih zakramentov, da bi tako svojo vero lahko doživeli kot resničen del življenja, ki je zmožen izboljšati človekovo vsakdanje bivanje. Prav tako pa knjiga želi ponuditi odgovore tistim, ki jih zanima problem vere z vidika razvoja običajev in kulture.

Danes se v Cerkvi daje večja veljava »besedi« kot zakramentom in pozabljamo na to, kar o svetih spisih pravi Hieronim: »Gre za skrivnosti, ki kot take ostajajo zaprte in posvetnim nerazumljive.«³ Kajti tudi beseda potrebuje uvajanje, *Beseda* je postala meso in lahko se je dotaknemo v zakramentih: po njih razumemo tudi pisano besedo, brez njih pa ostane samo na papirju. Papež Frančišek je med neko dopoldansko homilijo pripomnil, da Božje ljudstvo vedno prihaja k Jezusu, da bi ga kaj prosilo, in včasih je pri tem malo trmasto. Toda to je vztrajnost tis-

---

³ HIERONIM, *Prologo al commento del profeta Isaia*, št. 2; CCL 73,3.

tega, ki veruje. Povedal je: »Spomnim se, da sem nekoč v mestu Salta na praznik njihovega zavetnika ob izhodu iz cerkve videl preprosto žensko, ki je duhovnika prosila za blagoslov. Duhovnik ji je rekel: 'V redu, gospa, ampak saj ste bili pri maši!' In razložil ji je vso teologijo mašnega blagoslova. Prav dobro je to naredil ... 'Hvala, oče, da, oče,' je odgovarjala. Ko je odšel, se je obrnila k drugemu duhovniku: 'Prosim, blagoslovite me!' Vse te besede ji niso dosti pomenile, ker je imela drugačno potrebo: potrebo po tem, da se je Gospod dotakne. To je vera, ki jo vedno najdemo med ljudmi in jo navdihuje Sveti Duh. Mi ji moramo dati prostor, jo spodbujati, ji pomagati, da raste. Jezus je postavil sedem zakramentov, mi pa s svojo držo ustanavljamo osmega: zakrament pastoralne carine!«

To je potrditev težave današnje Cerkve, in sicer nesoglasja o naravi bogoslužja: je to Božje delo, v katerem ima Bog izključno pristojnost in svoje pravice, ali človeško razvedrilo, kjer počnemo, kar hočemo?⁴ Če dobro pogledamo različne stranpoti in zmešnjavo, ki jih povzroča pohlep po novostih, se izkaže, da je najboljša iznajdba prav izročilo, ki ga primerno ovrednotimo in živimo. Neredko se zgodi, da škofje zaradi nekakšne ideologije mrzijo vse, kar diši po tradiciji – *izročilu*: toda brez izročanja tega, kar smo prejeli, ne moremo sprejeti novega. Nesoglasje se lahko razreši samo tako, da doumemo, da je bogoslužje sveto, da pripada Bogu in da v njem deluje in je navzoč on sam. Vendar je pokoncilska težnja k odrekanju pravice Bogu v Cerkvi povzročila razraščanje

---

⁴ Prim. D. NIGRO, *I diritti di Dio. La liturgia dopo il Vaticano II*, SugarCo, Milano 2013, str. 71 in dalje.

nereda tudi v bogoslužju, tako da je to podvrženo nenehnim izkrivljanjem v imenu ustvarjalnosti.

Eno izmed svojih prejšnjih razprav sem končal z besedami, ki jih je J. R. R. Tolkien napisal svojemu sinu Michaelu:

»Onkraj tega mojega temnega in razočaranj polnega življenja ti predlagam eno samo stvar, ki jo je na zemlji vredno ljubiti: svete zakramente. V njih boš našel dejanja, slavo, zvestobo in resnično pot do vse tvoje ljubezni na tej zemlji. Še več, do smrti: zaradi božanskega protislovja, da samo slutnja smrti, ki konča naše življenje in od vseh izterja predajo, zmore ohraniti in dati resničnost in večno trajnost tistim odnosom na tej zemlji, ki jih iščeš (ljubezen, zvestoba, veselje) in po katerih v srcu hrepeni prav vsak človek.«⁵

Vsa resničnost je znamenje nekega »onkraj«, ne izčrpa se ob tem, kar vidimo in otipamo, temveč nas usmerja naprej. Eugenio Montale piše: »Kajti na sleherni podobi je napis, ki pravi: ‚Bolj tja.‘«⁶ Zakramenti sami po sebi predstavljajo ta nenehni poziv. S takšnim namenom želim po nekakšni »generalki« za to knjigo – ki je potekala med duhovnimi vajami za člane *Bratovščine presvete Device Marije* v Bagnoregiu, ki so me prijazno poslušali in jim gre moja zahvala – predstaviti zakramente na splošno in po zaporedju, kakor so predstavljeni v *Katekizmu katoliške Cerkve*: najprej zakramente uvajanja v

---

⁵ J.R.R. TOLKIEN, *La realtà in trasparenza, lettere 1914-1973*, Rusconi, Milano 1990, pismo št. 43, str. 63.

⁶ E. MONTALE, *Severozahodnik*, v zbirki *Sipje kosti*, prevod C. Zlobec, Hiša poezije, Ljubljana 2015.

krščanstvo (krst, birma, evharistija), zakramente ozdravljanja (zakrament pokore in sprave, bolniško maziljenje) ter zakramente služenja občestvu (zakramenta svetega reda in svetega zakona), pri čemer ne izpustim tudi področja zakramentalov. Odgovoriti skušam na vprašanja, ki vzbujajo največ polemik in medijske pozornosti, in s tem spodbuditi zanimanje zanje. Ne domišljam si, da je temo mogoče docela izčrpati, vseeno pa se želim dotakniti glavnih problemov, ki se zastavljajo običajnemu človeku. Kar se tiče dojemanja bogoslužja, smo dejansko sredi velikega kulturnega in generacijskega prehoda, in vendar se kljub številnim besedam o »znamenjih časa« tega le malokdo zaveda.

I

IZ OBLIČJA V OBLIČJE S KRISTUSOM

V šoli očetov

Ali nam je od Jezusa Kristusa ostalo kaj vidnega, kaj, zaradi česar se ga lahko dotaknemo in ga gledamo iz obličja v obličje? Sv. Ambrož in sv. Leon odgovarjata: zakramenti. Kaj so torej zakramenti?

Opat znanega trapistovskega samostana *Sept-Fons*, Dom Chautard, je največji zakrament – »Najsvetejše« – v pogovoru s francoskim predsednikom vlade Clemenceaujem (znamenitim *Tigrom*) opisal kot Božje žrtvovanje na Kalvariji, ki se vsak dan obnavlja med nami. Po rokah duhovnika Kristus vsak dan daruje Bogu svojo smrt, tako kot pri nebeški maši v slavi prinaša Očetu poveljane brazgotine svojih ran in s tem se nenehno uresničuje odrešilna moč križa. Vsak dan pri sveti maši Kristus obnavlja véliko delo odrešenja sveta.⁷

Vsi zakramenti so posledica učlovečenja Besede v Jezusu: če se Jezus ne bi učlovečil, ne bi bilo njegove nav-

---

⁷ Prim. J-B CHAUTARD, *Les cisterciens Trappistes, l'ame cistercienne*, Bellefontaine, Bégrolles 1968.

zočnosti in tudi njegova dejanja, njegovo delovanje ne bi bili mogoči: »Jezus se nas je dotaknil s svojim učlovečenjem, s svojim prihodom med nas, in po zakramentih se nas dotika tudi danes« (LV 31). S svojimi skrivnostmi je navzoč v zakramentih, in kadar jih obhajamo, so znova pred nami Jezusovi dogodki tako, kot so se zgodili. Na skrivnosten način se danes, tukaj in zdaj ponavzočajo za naše odrešenje. To je bistvo zakramentov. Zakramenti so dejanja Kristusa in Cerkve, vendar ne bi imela nikakršnega učinka, če Kristus ne bi bil navzoč. Teodoret iz Kira piše:

»Po njegovih ranah smo bili ozdravljeni. [...] Iz odprte strani je pritekkel izvir življenja, ki v dveh potokih oživlja svet. Eden nas obnavlja v krstu in nam daje večno življenje. Drugi nas po rojstvu hrani, in sicer pri Božji mizi, tako kot mleko daje hrano in rast otrokom.«⁸

Drugi vatikanski cerkveni zbor tako govori o zakramentih vere:

»Zakramenti so postavljeni zato, da posvečujejo ljudi, zidajo telo Kristusovo ter dajejo čast Bogu; ker pa so znamenja, imajo tudi poučni pomen. Vero ne le predpostavljajo, ampak jo z besedami in rečmi tudi hranijo, krepijo, izražajo – zato se imenujejo zakramenti vere (B 59). Ker to drži, je treba tudi reči, da ima vera zakramentalno zgradbo« (LV 40).

---

⁸ TEODORET iz Kira, *Trattato sull'Incarnazione del Signore*, št. 27; PG 75, 1467.

Apostol Pavel pravi, da je kristjan zaupan »podobi nauka«, ki mu je pokoren (prim. Rim 6,17); zaupan je okolju, v katerem diha in živi nauk, bogočastje in moralo: se pravi Cerkvi.

» ... [K]ar posredujemo v Cerkvi, tisto, kar predajamo naprej v živem izročilu, je nova luč, ki prihaja iz srečanja z živim Bogom. To je luč, ki se dotakne človeka v njegovi notranjosti, v srcu. Hkrati pritegne njegov razum, njegovo voljo in njegovo čustveno življenje in odpira človeka za žive odnose v občestvu z Bogom in drugimi. Da bi mogli predajati naprej to polnost, obstaja posebno sredstvo, ki prevzame celotnega človeka: telo in duha, notranjost in odnose. To sredstvo so zakramenti, ki jih obhajamo v bogoslužju Cerkve« (LV 40).

Toda sodobni človek ne prenaša ponavljanja, ker ne razume, da v obredu dogodki vsakokrat potekajo na novo. Bogoslužje dejansko ustvarja vez (*re-ligio*) med človekom in Bogom. Avtor *Malega princa*, Antoine de Saint-Exupery, govori o obredu kot o nečem, kar naredi, da je kak dan drugačen od drugih, predvsem pa govori o dejstvu, da človek lahko dobro vidi samo s srcem, saj so bistvene stvari očem nevidne. Skratka: kaj je hostija in kaj je kelih, mi pove ravno to, kar ju skriva: zagrinjalo. Bogoslužje mora biti lepo, sijajno, kot nam še danes izpričujejo vzhodni bratje. Človek je izgubil milost, znova se mora obleči v resnično in ne samo biološko življenje: to je pomen bogoslužnih oblačil. Zakrament je torej to, s čimer sebe ali drugega k čemu zavežemo, zato je sveta zaveza. Tertulijan je izraz *sacramentum* povzel iz vojaškega besednjaka, v katerem je pomenil *zapisego zvestobe*, da bi poudaril zavezo, ki jo sklenemo z Bogom in on z nami.

Zakramenti niso prazni simboli, ki nas usmerjajo k nevidnemu, temveč vidna stvarnost tistega, kar je nevidno. Vsebujejo namreč tisto, kar pomenijo: učinkovito moč – *virtus*, ki izhaja iz Božje-človeške osebe Jezusa Kristusa v njegovem telesu, krvi, duši in božanstvu. Moč izhaja iz njegove navzočnosti. In vendar tako malo verujemo v njihovo učinkovitost, v njihovo moč, da nas spremenijo! Nedvomno danes obstaja velika potreba po tem, da bi razumeli zakramente, in prav zato tudi nujnost, da jih na novo razložimo. Ker duhovniki velikokrat slabo poznajo zakramente, prihaja do izkrivljenj, posledično pa jih tudi verniki ne razumejo več. Duhovniki so *sveti* služabniki (ital. *sacerdote*), ker izvajajo svete stvari in jih darujejo Bogu. Kljub temu v zadnjih desetletjih pa vse do danes vlada skoraj nekakšen odpor do zakramentov in poudarjanje Besede, kot da je njena učinkovitost neodvisna od zakramentov. Poudarjalo se je pastoralne, socialne, katehetske, karitativne dejavnosti itn. – za spovedovanje ni časa. Toda če je prva naloga kristjana, predvsem pa duhovnika, posvečevanje sveta ali z drugimi besedami spreobrnjenje h Gospodu in zveličanje, potem se to ne more zgoditi drugače kot po zakramentih. Zlasti duhovniki morajo torej dobro poznati zakramente, da jih bodo lahko podeljevali ter posvečevali sebe in tiste, ki jih prejemajo.

Skušali bomo torej bolje razumeti zakramente – ki jih vzhodni kristjani tako kot nekoč cerkveni očetje še danes imenujejo *skrivnosti* – in tudi prepoznati, na kakšen način so lahko popačeni.

Sv. Ambrož v spisu *Skrivnosti* piše: »Sedaj je nastopil trenutek, da vam spregovorim o svetih skrivnostih in vam razložim smisel zakramentov. Če bi vam to razlagal že pred krstom, ko še niste bili uvedeni, bi o meni sodili,

da sem zagrešil prej izdajo kot pa razkril izročilo.«⁹ Véliki škof meni, da so skrivnosti tesno povezane z zakramenti, in sicer v smislu, da so zakramenti Božje skrivnosti, izročene človeku. Cerkev je prejela Jezusova dejanja, v obliki zakramentov pa jih izroča naprej vsem, ki se spreobrnejo k evangeliju. V zakramentih so torej na prvem mestu Kristusove skrivnosti; zato ne moremo govoriti o njihovi naravi oziroma najintimnejši stvarnosti, če človek prej ni odprt za skrivnost: in kot pravi milanski škof, to velja za neuvedene. Iz tega se oblikuje Ambroževa metoda: danes bi rekli – ne podajajmo kateheze tistim, ki še niso prejeli zakramentov, temveč jo prestavimo na čas po tem. Sveti učitelj je prepričan, da brez uvajanja ni mogoče razlagati nauka skrivnosti in zakramentov, temveč se mu s tem celo izneverimo. Dodati pa je treba, »da je svetloba skrivnosti bolj pronicljiva, če posveti nenadoma, kot pa če se napove s kratkimi vnaprejšnjimi razlagami«: takšna sodba je vsekakor aktualna tudi danes, če pomislimo na duhovnika, ki obhaja zakramente, kot v vlogi televizijskega voditelja. Večkrat se namreč zgodi, da smo navzoči pri zakramentih, ki so se spremenili v dolg niz komentarjev in razlag, kjer duhovnik – denimo med obredom krsta – začne: »Najprej vam bom razložil, kaj bomo naredili,« ali »zdaj vzamemo olje, vzamemo belo oblačilo, to pomeni, da ...« Vse to je znamenje nezaupanja v učinkovitost obreda: ker se bojimo, da ljudje ne bodo razumeli, s svojimi besedami nadomestimo besede bogoslužja – Kristusove besede, zakramentalne obrazce. Pozabljamo, da je v skrivnosti navzoča nevidna razsežnost – kot pravi sv. Ambrož –, ki v srce vstopi nepričakovano, se pravi brez

---

⁹ AMBROŽ, *De Mysteriis*, št. 2; SC 25 bis, 156; navedeno iz *Bogosluzhno branje* 4, str 96.

priprave v naravnem oziroma posvetnem smislu te besede. Dejstvo je, da ne verujemo več v učinkovitost zakramentov. Zato jih danes obravnavamo ali kot vrsto navodil ali kot simbolne obrede, ki so uporabni samo zato, da spomnijo na tisto, kar pomenijo, ne da bi to v resnici vsebovali: nimajo učinka niti odrešenjske moči. Zato lahko tudi razumemo, zakaj je kateheza postala nerodovitna: brez zakramentov je kot kak spoznavni nauk, namenjen pametnim in izobraženim.

Z zakramenti se dotaknemo Kristusa, poslušamo Kristusa, se hranimo s Kristusom in ga okušamo; kot je dejal evangelist Janez: "Kar smo slišali, kar smo na svoje oči videli, kar smo opazovali in so otipale naše roke" (1 Jn 1,1). Zakramente moramo znova razumeti tako, ne pa kot skupek simbolov, ki jih je treba dešifrirati, razložiti. Ko kaka oseba po mnogih letih vstopi v cerkev in se znajde med obredno slovesnostjo, ga bolj nagovori dogajanje samo po sebi, kot pa če bi predtem poslušala predavanja. Razlog za to se skriva v dejstvu, da je v zakramentih-skrivnostih Božja moč, ki je pomembnejša od človeških besed. Sv. Ambrož tako sprašuje novokrščenca:

»Kaj si videl v krstilnici? Vodo seveda, a ne samo vodo, ampak diakone, ki so opravljali svojo službo, in škofa, ki je vpraševal in posvečeval. Apostol te je najprej poučil, da ne glej na to, kar se vidi, temveč na to; kar se ne vidi (prim. 2 Kor 4,18); [...] tisto, kar je v Bogu nevidno, [se] od stvarjenja sveta po delih spoznano vidi.«¹⁰

---

¹⁰ AMBROŽ, *De Mysteriis*, 2; SC 25 bis, 156; navedeno iz *Bogoslužno branje* 4, str 99-100.

Ni torej treba videti, temveč *zreti z razumom*: »Kajti od stvarjenja sveta naprej je mogoče to, kar je v njem nevidno, z umom zreti po ustvarjenih bitjih: njegovo večno mogočnost in božanskost« (Rim 1,20). Ambrož nadaljuje:

»Zato je tudi Gospod dejal: Če meni ne verujete, verujte delom (Jn 10,38). Torej veruj, da je tukaj navzoče božanstvo. Veruješ, da deluje, pa ne bi veroval, da je navzoče? Kako naj bi delovalo, če pa ni prej navzoče?«

Ambrož tukaj razlaga, da so Kristusove skrivnosti njegova navzočnost, od katere je odvisno delovanje. To velja tudi za vsakega izmed nas: človek je najprej navzoč in potem deluje. Če torej ne verujemo v navzočnost, kako bi lahko verjeli v delovanje? Zakramenti so delovanje Tistega, ki je navzoč, toda če ne verujemo vanj, ne verujemo niti njegovim delom. Zato je torej najprej treba poudariti, da je v zakramentih navzoč Gospod Jezus; in drugič, da Gospod Jezus v zakramentih deluje, v vseh svojih skrivnostih od učlovečenja do vnebohoda. Toda če ne bi bilo njegove navzočnosti, ne bi bilo niti delovanja. Sedaj lahko razumemo, zakaj so vsi zakramenti odvisni od vélikega zakramenta evharistije, ki je zakrament navzočnosti. Vsi so torej med seboj povezani: vodijo k evharistiji ali nas vračajo k njej.

Od sv. Ambroža se lahko učimo metode zakramentov: dokler sami ne razsvetlijo vernikov, ne ponujajmo preveč razlag, ker niso učinkovite. Da bi razumeli zakramente, je treba oči zapreti in ne odpreti. Latinska beseda za skrivnost, *mysterium*, izhaja iz grškega korena *myo*, kar pomeni zapreti oči. Točno to storimo, ko hočemo kaj bolje razumeti, »zreti z razumom«. Skrivnosti zato ne moremo razumeti z gledanjem s telesnimi očmi, temveč z zrenjem nevidnih popolnosti Boga z duhovnimi očmi.

Zato bi lahko rekli, da ni potrebno, da bi bogoslužje videli s telesnimi očmi, temveč z duhovnimi: to je začetek mistike. Zato se kristjani vzhodnega obreda med evharistično molitvijo ne bojijo zagrniti zastora ikonostasa, podobno kot so kristjani latinskega obreda v srednjem veku zagrnili zaveso med stebrički ciborija (baldahina, op. prev.) in tako zastrli oltar ali pa so prezbiterij z oltarjem postavili na višjo raven in ga tako ločili od vernikov s stopničko. Danes pa so mnogi mnenja, da bodo verniki bolje razumeli dogajanje, če je oltar v sredi ladje. To ni patristična metoda. Lahko postavimo tudi vprašanje, ali je glede na to, da je za polno udeležbo pri maši potrebno uvajanje, primerno, da se mašuje denimo na kakem trgu, kjer se ustavljajo mimoidoči. Bolj ko pred skrivnostmi zapremo oči, bolj prodrejo v srce in ga preoblikujejo.

V *Apologiji preroka Davida*¹¹ Ambrož pravi: »Iz obličja v obličje si se mi pokazal, o Kristus; odkrivam te v tvojih zakramentih.« Razumeti moramo, kakšna je narava zakramentalnega obhajanja: to niso simbolična dejanja Cerkev, temveč učinkovito delovanje Kristusove navzočnosti, s katero človeka priklepa in ga hoče prikleniti nase, da bi mu dal življenje v Duhu ter ga pripeljal nazaj k Očetu, od katerega se je oddaljil zaradi greha. To je Jezusovo delovanje po zakramentih: delovanje, ki ga lahko povzamemo v izrazu »opravljanje duhovniške službe«. Duhovnik je namreč tisti, ki posreduje med človekom in Bogom. To je bilo Jezusovo poslanstvo, zato je on duhovnik, in sicer na edinstven način. Če se služabniki Cerkev lahko imenujejo duhovniki, je to zato, ker jim on daje svoje sredništvo, on omogoča, da se človek sreča z Očetom in ga vodi k Očetu. Duhovniško sredništvo se

---

¹¹ AMBROŽ, *Apologia del profeta Davide*, 12, 58; PL 14, 875.

torej uresničuje pod Kristusom, v njegovi službi, ne da bi po svoje razpolagali z zakramenti. Delo odrešenja, odkupitve in človekovega zveličanja je namreč Kristusovo. Duhovnik je tudi služabnik, ker upravlja s Kristusovim sredništvom.

Uresničuje se čudovita izmenjava med življenjem Boga in življenjem človeka: Gospod daje življenje nam in mi mu dajemo svojega. Ta izmenjava darov se je začela z utelešenjem Besede in dosegla višek v vnebohodu, ko je – kot pravi Leon Veliki – »to, kar smo lahko videli v našem Gospodu, prešlo v njegove zakramente«. ¹² Tisto, kar je nevidno, pa je z njim ostalo skrito: vnebohod namreč ni oddaljevanje Gospoda, temveč nov, še tesnejši način njegove bližine z nami.

Jezus je krvaveči ženi rekel : »Tvoja vera te je rešila.« In potem oblastniku, ki mu je umrla hči: »Deklica ni umrla, ampak spi« (prim. Mt 9,18–26). Je mogoče, da ima vera takšno moč, da ozdravlja, celo obuja mrtve? Vera je priznanje Božje navzočnosti v svetu. Ta opredelitev se mi zdi še najbolj resnična. Če je Bog navzoč, potem nismo sami. Vera je nežen vir svetlobe, ki nam omogoča, da dojemamo stvarnost tudi onkraj tega, kar se vidi. Zaradi vidne stvarnosti vemo, da je za ozdravitev potreben zdravnik, medtem ko z vero doumemo, da je potreben še drugi Zdravnik; prva nam razodeva, da je mrtev človek neozdravljiv, z drugo lahko verjamemo, da samo spi. Zato kristjani imenujejo pokopališče »kraj počitka«: kraj, kjer ljudje spijo, v resnici pa so živi na drugačen način. Stvarnost je torej tudi nevidna. Bog je ustvaril vidne in nevidne reči, oboje pa so resnične.

---

¹² LEON VELIKI, *Sermo* 74, 2; CCL 138A, 457; PL št. 54, 398.

Jezus je po svojem oblačilu ozdravil ženo, ki je verovala in se ga dotaknila; z dotikom roke je od mrtvih obudil deklico: njegova navzočnost je vedno delujoča. Imenujemo jo zakrament, navzočnost, ki govori, in tisto, kar reče, tudi naredi – delovati pomeni prav to. Vera brez del je mrtva. Zakrament je navzočnost, nevidna stvarnost, ki po Kristusovi zaslugi postane vidna in je sveta zato, ker je on *Sveti*. Rob oblačila, njegova iztegnjena roka posredujeta moč Svetega Duha, ki vse dela novo. Gotovo obstajajo in so vedno obstajali ljudje, ki se vsemu temu posmehujejo, ker so ujetniki vidne stvarnosti, vendar je le-ta samo del nevidne celote. Blagor človeku, ki ima vero, luč vere, da lahko to razume in prepoznava njeno navzočnost. Jakob jo je prepoznal v sanjah o stopnicah med zemljo in nebom, ki se je odpiralo proti zemlji. Po stopnicah so hodili angeli in prinašali Božjo navzočnost: »Gospod je stal zgoraj in rekel: 'Jaz sem GOSPOD, Bog tvojega očeta Abrahama in Izakov Bog'« (prim. 1 Mz 28,10-22). Pred nami je "moj Bog", Bog vsakega izmed nas. Daje nam zemljo, ki je naša dediščina, rodovitnost, blagoslov in zaščito, in ne bo nas zapustil, preden ne stori, kar je obljubil. Vzhodna liturgija pravi, da v svetem bogoslužju, se pravi v zakramentih, angeli prinašajo nebesa na zemljo. Ko se je Jakob prebudil, je razumel: »Zares, Gospod je na tem kraju.« Ko se je tega zavedel, se je prestrašil: »Kako strah vzbujajoč je ta kraj! To ni nič drugega kakor hiša Božja in vrata nebeška!« Zaradi vtisa, ki ga je nanj naredila Božja navzočnost, je iz kamna, na katerem je med spanjem prejel sanje, naredil spomenik – preprost oltar – in nanj izlil olje. Danes bi rekli: posvetil ga je. Bog je namreč tisti kraj izbral za svoje bivališče, zato mu je Jakob dal novo ime: Betel, kar v hebrejščini pomeni Božja hiša. Tisti kamen je postal

temeljni kamen Božje hiše. Posvetitev prinese prostoru, ki so ga naredile človeške roke, stalno Božjo navzočnost in s tem tudi strahospoštovanje do njega. S posvetitvijo se spremeni namembnost uporabe prostora: od sedaj ni več namenjen posvetnim stvarjem. Danes pa žal ni več tako! Bog nas torej prepusti samim sebi, ni več z nami, nas ne varuje in spremlja na življenjski poti, nas ne hrani in čuva, da bi se živi in zdravi vrnili domov. Prav zato je potrebna vera, da bi v zakramentih prepoznali Božjo navzočnost, jo sprejeli in oznanjali. Zakramenti so kot »mreže« za evangelizacijo.¹³

Zakramentalni pomen življenja

Cilj vseh zakramentov je evharistija, zatrjuje sv. Tomaž Akvinski. Zaradi krsta jo lahko prejmemo, birma nas izpopolni, da ne ostanemo brez nje; zakrament sprave in bolniško maziljenje nas pripravljata, da jo vredno prejemamo, zakrament svetega reda podeli moč za njeno obhajanje in zakrament zakona izraža zedinjenost med Jezusom in Cerkvijo, ki se udejanja prav v evharistiji.¹⁴ Iz nje zakramenti črpajo milost, ki jo podeljujejo; dejansko ima samo evharistija moč podeljevanja milosti. Sv. Bonaventura pravi:

» [...] Božja volja je dovolila, da je vojak prebodel in odprl tisto sveto stran. Iz nje sta pritekli kri in voda, cena našega odrešenja. Žuborenje podobnega izvira, ki priteka iz skrivnosti srca, daje zakramentom Cerkve moč, da podeljujejo večno življenje, in je za tiste, ki že živijo v Kristusu,

---

¹³ Prim. N. BUX, *Il Signore dei misteri. Eucaristia e relativismo*, Cantagalli, Siena 2005, str. 130-132.

¹⁴ Prim. TOMAŽ AKVINSKI, *Summa Theologiae II*, q. 65 a. 3 c.

pijača iz izvira žive vode, ki žubori v večno življenje (Jn 4,14).«¹⁵

Vsi drugi zakramenti dajejo milost, kolikor tisti, ki jih prejema, želi prejeti evharistijo. Zakramenti sami po sebi ne bi mogli podeljevati milosti, če ne bi imeli svojega izvira in namena. Ko 2. vatikanski cerkveni zbor pravi o bogoslužju, da je vir in višek življenja Cerkve, velja to tudi za zakramente, saj bogoslužje bistveno sestavljajo prav oni.

Drugi véliki zakrament po evharistiji je krst, čeprav nista na isti ravni, saj k prvi pristopamo »živi«, medtem ko k drugemu pridemo od »mrtvih«. Kdor je namreč mrtev zaradi greha, se mora ponovno roditi v krstu, in evharistije ne moremo prejeti, če se nismo prerodili v krstu ali pri zakramentu sprave. Od tu izhajata izraza klasične teologije »zakramenti živih« in »zakramenti mrtvih«, ki sta še vedno veljavna.

Uveljavlja se novost, da krstilni kamen postavijo v bližino oltarja. Takšen običaj bi lahko pojasnili z dejstvom, da je ta zakrament skupaj z evharistijo pritekkel iz Kristusovega prebodenega srca na križu; vendar s stališča pomena, ki ga hočemo izraziti, ta dva zakramenta nista na isti ravni. Krst je namreč zakrament za tiste, ki se še niso spreobrnili, medtem ko je evharistija za spreobrnjene. Krstilnik je bil od samih začetkov običajno postavljen zunaj cerkve ali kvečjemu ob vhodu in to je pomenilo prehod od vstopa v vero s krstom k evharistiji. Med drugim je to tudi razlog, da tabernakelj, ki hrani posvečene hostije, ni nameščen zunaj cerkve, kot se to rado dogaja dandanes. Da bi prišli do njega, je bilo treba

---

¹⁵ BONAVENTURA, *Opusc. 3, Il legno della vita*, 29; *Opera omnia* 8,79.

namreč najprej prejeti zakrament uvajanja, se pravi vstopiti v skrivnost Cerkve.¹⁶

Pri krstu in pri evharistiji gre Gospod mimo nas, naredi »mimohod« (hebrejsko pesaq) in v moči Svetega Duha, po svoji smrti in vstajenju zamenja naše življenje s svojim. Po krstu postanemo povezani z ekonomijo Sinovega odrešenja: postanemo udje njegovega telesa in po njegovi pobožanstveni človeški naravi prejmemo neustvarjeno milost – Boga samega. Tako postane človek posvečen, Bog vstopi v komunikacijo z njim, na poseben način mu v evharističnem obhajanju razodeva in podarja samega sebe. Pri vsakem zakramentu kličemo Svetega Duha s posebno prošnjo (epiklezo) in on se spusti ter nam podari enega svojih darov.

Središče zakramentov je evharistija – zato jih lahko podeljujemo tudi med sveto mašo; tudi zakrament spovedi lahko individualno prejmemo, medtem ko se obhaja sveta maša. Spoved je že od samih začetkov glavni pogoj za pripravo na prejem evharistije. Sv. Tomaž Akvinski pravi, da se odnos zakramentov do evharistije najbolj izraža v značaju, v neizbrisnem znamenju, ki ga trije izmed njih (krst, birma in sveti red) enkrat za vselej podelijo verniku. Ne morejo biti ponovljeni, gre namreč za primernost za prejemanje (pri krstu in birmi) ali (pri zakramentu svetega reda) za posredovanje svetih reči bogoslužja.¹⁷

Zakramentov je sedem, poleg njih pa so še zakramentali, to so blagoslovi in eksorcizmi, ki svoj pomen prav tako črpajo iz enkratne milosti evharistije.

---

¹⁶ Prim. N. BUX, *Come andare a Messa e non perdere la fede*, Cantagalli, Siena 2010, str. 79-81.

¹⁷ Prim. TOMAŽ AKVINSKI, *Summa Theologiae III*, q. 63, a. 3 corp.

Po 2. vatikanskem cerkvenem zboru se je v zvezi z zakramenti bolj uveljavil izraz »obhajati« kot pa »deliti«. *Konstitucija o svetem bogoslužju* (»Sacrosanctum Concilium«) pravi: »Bogoslužna opravila niso zasebna opravila, marveč sveti obredi Cerkve, ki je »zakrament edinosti« (B 26), v členu 63 pa govori tudi o obhajanju zakramentov. Latinska beseda *celeber* pomeni »številen«; ko torej uporabljamo izraz *obhajati* (v italijanščini *celebrare*), izražamo številnost udeležbe, obenem pa tudi, da gre pri zakramentih za javno dejanje, za njegovo cerkvenost, tudi če je udeleženih le malo ljudi. Obhajati zakrament pomeni konkretno življenjsko situacijo razumeti v luči vere in jo po bogoslužno-zakramentalni molitvi razglasiti kot Božje odrešenijsko delo. Služba duhovnika pri obhajanju zakramentov je v resnici *služenje*, duhovnik je služabnik zakramentov. In kot je dejal Jezus, mora biti služabnik zvest – ne sme dodati nič svojega in še manj odvzeti kaj od tistega, kar mu je zaupano. Kdor deli zakramente, mora skrbno čuvati, kar je prejel. Zakramente je treba obhajati v skladu z bogoslužnimi pravili, in to ne samo takrat, ko je navzoča velika množica vernih, temveč tudi kadar je navzočih le nekaj oseb ali celo ena sama (denimo pri spovedi, obhajilu ali tudi pri drugih zakramentih npr. v času preganjanja), ker smo udje skrivnostnega telesa. Ko je pri krstu enega samega otroka navzoča njegova družina, je to mala Cerkev. Dobro je, da takrat, ko je mogoče, obhajamo bogoslužje v velikem številu, vendar ni nič drugače, tudi če je navzoč en sam človek, saj je to pravica vernih. Poleg tega sta pri vsakem zakramentu navzoča vsaj dva: tisti, ki ga podeljuje, in tisti, ki ga prejema.

Vsako zakramentalno dejanje, tudi tisto, ki ga opravimo za enega samega vernika, služi gradnji skrivnostnega

KAZALO

VITTORIO MESSORI: Predgovor	5
Namen knjige	11
KRATICE	17
I. Iz obličja v obličje s Kristusom	19
II. »Vstopnica« za nebesa	44
III. Trening za boj v svetu	63
IV. V Njegovi navzočnosti	76
V. Spovedati se, da bi se spreobrnil	110
VI. Bolniško maziljenje	138
VII. Sveti red za posvečenje sveta	150
VIII. Zakon, povzdignjen v zakrament	175
IX. Razširitev čuta za zakramentalno	197